ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Шовот тумани

2024 йил 27 март

Судъя: Б.Хайитбоев

Шовот туманлараро иктисодий суди раиси, судья Б.Хайитбоев раислигида, судья ёрдамчиси Ш.Салаев котиблигида, «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти биносида сайёр, очик суд мажлисида

Даъвогар: Қушкупир тумани фермер, деҳқон ҳужаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг «Отабек Комилов» фермер ҳужалиги манфаатида

Жавобгар: «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан 44.991.000 сўм асосий қарз, 8.278.344 сўм пеня ва 8.998.200 сўм жарима ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича ишни даъвогар Кенгаш вакили Ю.Қамбаров (ишончномага асосан), жавобгар вакили Ш.Ражабов (ишончнома асосида)нинг иштирокида, кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Кўшкўпир туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда — Кенгаш деб юритилади) «Отабек Комилов» фермер хўжалиги (бундан буён матнда — даъвогар деб юритилади) манфаатида Шовот туманлараро иктисодий судига даъво аризаси билан мурожаат килиб, «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда — жавобгар деб юритилади)дан 44.991.000 сўм асосий қарз, 8.278.344 сўм пеня ва 8.998.200 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида кенгаш вакили билдирилган талабларни қўллаб-қувватлаб, асосий қарздорлик судга даъво ариза киритилганидан сўнг копланганлигини, суддан даъвони қолган қисмини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Бугунги суд мажлисида жавобгар вакили қарздорликни қисман тан олиб, асосий қарз ундириш талаби тўлик копланганлиги, шунингдек асосий қарздорликни бир кисми даъво ариза судга кирим килинмасдан олдин копланганлигини, жамиятда 1000 дан ортик ходим ишлашини, жамиятнинг моддий ахволи оғирлиги ва банкрот ёкасида эканлигини, шу сабабли пеня ва жарима қисмини рад қилишни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларини тинглаб ҳамда ишдаги ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра даъвони қисман ҳаноатлантиришни лозим деб топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига кўра, ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга ҳилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 8 ва 234-моддаларига асосан мажбуриятлар шартномадан, зиён

етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Ишдаги хужжатлардан маълум бўлишича, «Отабек Комилов» фермер хўжалиги (Хўжалик) ва «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти (Буюртмачи) ўртасида 2023 йил 24 январда 104-сонли пахта хомашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига асосан хўжалик ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харита" (бизнес-режаси)га асосан 32 гектар ер майдондан 116 тонна пахта хомашёсини буюртмачига етказиб бериши, буюртмачи эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шартноманинг 4.4-бандида "Буюрмачи"га топширган "Хўжалик"нинг етказиб берилган пахта хом ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегириб ташланиб, ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар, уруғлик пахтининг биринчи босқичида топширилган уруғлик пахта хом ашёси учун ҳисобланган устаманинг 50 фоизи миқдорида уруғчилик хўжаликларига пахта хом ашёсини "Буюрмачи"га топширган вақтда тўловлар амалга оширилиши белгиланган.

Хўжалик томонидан шартномада белгиланган микдорда махсулот топширилган бўлсада, жавобгарнинг даъвогар олдида 44.991.000 сўм кредиторлик қарздорлиги вужудга келган.

Мазкур қарздорликни тўлаб бериш юзасидан даъвогарнинг огохлантириш хати жавобгар томонидан ижросиз ва жавобсиз қолдирилган.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак

Даъвогар томонидан такдим қилинган ва судда тасдиқланган солиштирма далолатномага асосан асосий қарздорликни 40.990.752 сўм қисми судгача копланган.

Шунингдек, даъвогар томонидан такдим қилинган ва судда тасдиқланган солиштирма далолатномага асосан асосий қарздорлик тўлиқ қопланиб хозирда қарздорлик мавжуд эмаслиги кўрсатиб ўтилган.

Юқоридагиларга асосан суд, даъвогарнинг асосий қарз ундириш талабини рад қилишни судгача тўланган қарздорлик юзасидан суд харажатларини ундирмасликни лозим деб топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан тўлов кечиктирилганлиги учун 8.278.344 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

ФКнинг 260, 262-моддасига кўра, қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган такдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади. Неустойка тўғрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиши керак.

Шартноманинг 5.4-бандида мазкур шартномага мувофик белгиланган муддатларда бўнак (аванс) маблағларини, топширилган (юклаб жўнатилган) пахта хом ашёси ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлиги учун буюртмачи хўжаликка белгиланган устамалар тўланиши инобатга олинмаган

холда асоссиз тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20 фоизи микдорида жарима тўлаши, шунингдек ўтказиб юборилган хар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасини 0,4 % микдорида,бирок тўлов суммасининг 50% ортик бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 2-бандига асосан судлар неустойкани ундириш тўгрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка микдорининг қонун талабларига мувофик ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чукур муҳокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли микдорини белгилашлари шарт.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга ҳақли.

Қайд қилинганларга асосланган ҳолда даъвогарнинг пеня ундириш ҳақидаги талаби асосли бўлсада, жавобгарнинг молиявий ахволи ва унинг оқибатлари, ундирилиши сўралган пенянинг миқдори мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги ҳамда даъвогарнинг ўз вақтида судга мурожаат қилиб қарздорликни ундириш чораларини кўрмаганлиги натижасида пенянинг миқдорини сунъий равишда ўсишига сабабчи бўлган деб ҳисоблаб, 1.000.000 сўмга қаноатлантиришни ҳамда пенянинг қолган қисмини рад қилишни лозим деб топади.

Шунингдек, даъво талабида шартноманинг 5.4-бандига асосан жарима ундириш сўралган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 3-бандида, агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани ҳам жарима, ҳам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, қонунчиликда бошқача ҳоллар назарда тутилмаган бўлса, даъвогар фақатгина бир шаклдаги неустойка қўллашни талаб қилишга ҳақлилиги ҳақида тушунтириш берилган.

Бундай холатда, суд даъво талабининг пеня ундириш кисмини каноатлантиришни рад этишни ва ушбу кисм юзасидан суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топади

ИПКнинг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

ИПКнинг 118-моддасига кўра, давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фукароларнинг манфаатларини кўзлаб такдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган такдирда, давлат божи

манфаатлари кўзланиб даъво такдим этилган шахслардан даъво талабларининг каноатлантирилиши рад этилган кисмига мутаносиб равишда ундирилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўгрисида"ги ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3-бандида фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиши, бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгиланган.

Баён этилганларга асосан суд, даъвогарнинг даъвосини қаноатлантиришни, даъво талабларининг асосли деб топилган қисмлари божи тўловини жавобгардан Республика бюджетига юзасидан давлат ундиришни, даъво талабларининг асоссиз деб топилган кисмлари юзасидан давлат божи тўловини даъвогар зиммасига юклашни ва даъвогар давлат божи тўловидан озод этилганлиги сабабли давлат божини ундирмасдан қолдиришни лозим топади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 118, 176-179, 180-моддаларини қўллаб, суд

карор килади:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

«WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан «Отабек Комилов» фермер хўжалиги фойдасига 1.000.000 сўм пеня ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

«WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан Қушкупир тумани фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 34.000 сум почта харажати ундирилсин.

«WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджетига 425.535.84 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Хоразм вилоят суди иқтисодий ишлар буйича судлов ҳайъатига бир ойлик муддатда апелляция тартибида шикоят бериши, шунингдек биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибида курилмаган ҳал қилув қарори устидан олти ой ичида кассация шикояти беришга ҳақли.

Судья



Б.Хайитбоев